

Pre FILIPA LAŠUTA, ktorého fotografie nám približujú podujatia na SŽ mimo javiska, bol tento ročník už 30. – jubilejný. Od roku 1967 pravidelne zvečňuje najväčší sviatok ochotníkov, vynechal len jeden ročník, keď roku 1989 vycestoval s tohtoročným víťazom z Partizánskeho s predstavením Frikando, Frikando do Japonska.

Výstava fotografií vo foyer Národného domu pripomínala dlhoročnú obetavú činnosť zosnulého tajomníka ÚR ZDOS Stanislava Chrena.

Predseda lektorského zboru LUBOMÍR ŠÁRIK (v divadelnom kostýme z fundusu D SNP) odovzdáva ocenenie SŽ za tvorivý čin roka DAGMAR KRASULOVEJ (tentoraz v civile) z Divadelného združenia Partizánske.

MÁRIA BARIČIAKOVÁ, dlhoročná členka DS v Bystričke pri Martine, ktorý tohto roku oslávil 75. výročie činnosti, pri zápise do Pamätnej knihy ÚR ZDOS.

Predseda ZDOS MARIÁN MIKOLA oceňuje činnosť metodičky Kysuckého osvetového strediska v Čadci MARTY LETOVEJ, za ktorú je zapísaná do Pamätnej knihy ÚR ZDOS.

Příjemné posedenie v Klube u Božky.

Smiechom a vtipom sa na javisku veľmi nehyrilo; zväznela doba, alebo ochotníci?

Cielom však nebolo rozosmievať, ale zaujať, podnietiť a poučiť sa na dobre mienenej kritike.

ETUDKA z Tekovských Nemiec predviedla ukážku herecky prepracovaného predstavenia.

Nápadmi pri práci s rekvizitami prekypovalo Etüdlovaní združenia IGDYŽ z Kolína.

Iskrivý text Bedekra Karola Horvátha tentoraz nezarezoval vo všetkých pointách. Škoda.

Cena za najinšpiratívnejšie predstavenie uplynulej ochotníckej sezóny teda právom patrí Prvej jazdeckej.

Kráľovskochlmecké Variácie spásy vzbudili záujem publika nielen predvedením, ale aj osudom autora textu.

Áno, žatevný veniec je uvitý. Či doňho ženci viazali Hamleta alebo Jánošíka, Moliéra alebo Janka Kráľa, to nie je najdôležitejšie. Podstatné je spojivo, akým ho viazali.

Žičlivosť martinského publika voči ochotníkom je už asi dedičná vlastnosť rovnako ako ústretovosť domorodých organizátorov, uvádzačiek i členov poroty.

Ak je meradlom úspešnosti lektora u krásnych seminaristiek dĺžka jeho vlasov, tak je jasné, ktorá poslucháreň bola stále nabitá.

Takt, úprimnosť, vzájomný rešpekt, ale aj rozhladenosť boli charakteristickými črtami hodnotení inscenácií na fórach.

Vari viac netreba dodať, len to, že nad inscenáciami sa zamýšľali prevažne mladí účastníci SŽ.

As názormi jednej zo seminaristiek – Martiny Filinovej – sa môžete zoznámiť v nasledujúcom bloku zo Scénickej žatvy (keďže všetkých víťazov prehliadok sme už hodnotili).

Zachovať podstatné

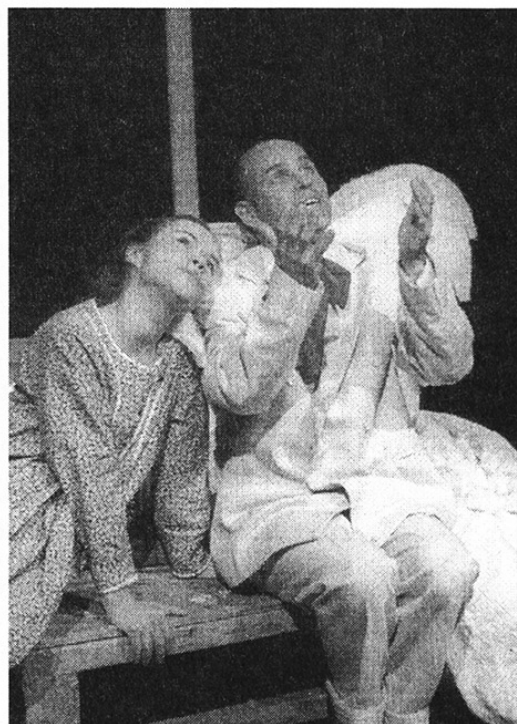
Rád by som sa vyjadril ku skutočnosti pre mňa takej prekvapujúcej – že vôbec existuje skupina ľudí, ktorí sú hercami nie navždy, nie každý deň od rána do večera, nie za plat, ale iba občas – podľa vlastného uváženia a chuti, zadarmo. Údiv nad tým, že takíto ľudia existujú, ma vedie k otázke, ktorú v duchu kladiem tým, čo sa cíti byť povolani profesionálne vyjadrovať neustálu obavu o kultúru, o jej ohrozené inštitúcie, jej celkovú vážnosť medzi obyvateľstvom, jej finančné zabezpečenie, vzťah k moci atď... Pýtam sa, nakoľko je ich úprimná obava namieste, nakoľko sa možno s touto obavou podeliť. Najmä, ak voči nej existuje alternatíva – práve ľudia, ktorí sa stávajú hercami, hrajú divadlo, recitujú poéziu, ignorujú tým vlastne inštitúcie, ktoré sú na tieto účely určené a štátom viac či menej financované. Nehovorím teraz o podpore, ktorú prirodzene štát poskytuje aj týmto ľuďom – "ochotníkom", "amatérom". Ide mi o samotné gesto, ktorým títo ľudia spochybňujú oficiálnu modloslužbu kultúrnych ustanovizní, programov, koncepcií – a úzkostných obáv o ich existenciu – na prospech rýdzo osobného, spontánneho prežitku v malej komunite susedov, známych, priateľov.

V záverečnej scéne slávneho filmu 451 stupňov Fahrenheita vidíme skupinu ľudí, ktorí sa prechádzajú po lese držiac v rukách knihy a učia sa ich nahlas naspamäť. Dej sa odohráva v budúcnosti, vo svete, ovládanom totalitnou mocou, ktorá sa rozhodla spáliť všetky knihy. Okrem obligátneho humanistického posolstva si v tomto filme možno všimnúť ešte niečo iné – zaujímavejšie. Ľudia, ktorých tu vidíme, nebránia samotné knihy, nezhrmažďujú ich v tajných skrýšach, dokonca vlastne ani nežialia za ich definitívnu stratou. Jednoducho sa ich učia naspamäť, aby sa ich nakoniec mohli vzdať. Vlastniť knihy sa stalo v ich svete životu nebezpečným.

To, čo títo ľudia robia, je vlastne herectvom v tej najpôvodnejšej podobe. A to hneď na prvý pohľad – učia sa naspamäť niečo, čo budú neskôr prednášať ostatným, a zároveň aj v akomsi hlbšom zmysle – robia tak v núdzi, z vnútornej potreby, pod tlakom okolností, úplne nezištne.

Tým, že obsah kníh sťahujú do bezpečia vlastnej pamäti, tým, že ich zneviditeľňujú, aby ich mohli zachrániť – tým vlastne dochádza k akémusi magickému "vteleniu", odohráva sa tu tajomná operácia, v ktorej sa človek stotožňuje s neviditeľnými silami, necháva sa nimi "posadnúť", aby sa stal na chvíľu iným, mocnejším, šťastnejším, krajším ako je v skutočnosti. Pri tejto operácii sú vlastne všetky knihy či iné médiá len pomocnými inštrumentmi, ktoré splnia svoju úlohu práve vo chvíli, keď ich už môžu obetovať. Znie to čudne – kniha je kultovým predmetom našej civilizácie, symbolom celej kultúry a pálenie kníh sa považuje za jeden z najbarbarskejších činov vôbec. V spravodlivom rozhorčení nad barbarstvom sa však môže stratiť zmysel onoho núdzového riešenia, pre ktoré sa rozhodli hrdinovia spomenutého filmu. Jeho čaro je v schopnosti obetovať nepodstatné a zároveň sa postarať o to, aby to podstatné ostalo zachované. Títo ľudia sa hercami stávajú práve a iba vo chvíli najvyššej núdze, cítiac ohrozenie. Nie sú však povolani čeliť tomuto ohrozeniu vzburou, protestom či nárekom, ale práve nevinným podfukom, ktorým akosi prekabáčia barbarstvo bez toho, aby na seba upozornili. Toto príležitostné, nezištne herectvo tak zachraňuje čosi podstatné – a nielen v prípade katastrofickej vízie budúcnosti – je tou neporažiteľnou kombináciou zdravého sedliackeho rozumu a najvyššej mágie.

Inscenácia Divadelného združenia Partizánske Prvá jazdecká (Historky z vojny)

RASTISLAV BALLEK

Zápisník seminářistky

javiskách zriedkavo sa vyskytujúci jav – veľmi dôveryhodnú organickú premenu herca na dramatickú postavu – človek mal pocit, že na javisko zavítal sám živý Andersen (za toto veľmi pekne ďakujem). Svetlana Kurucová nezaostávala presvedčivosťou pri stvárnení postavy Janinej mamy – napriek tomu, že nemala takmer žiadny text, hrala od začiatku až do konca, svoj vonkajší zjav, konanie a hlasový prejav absolútne podriadila fyzickému a psychickému stavu vytváratej postavy, pôsobila veľmi sugestívne a pravdivo – z jej hrdla sa nevydral jediný falošný tón... Simona Lukáčová a Štefan Jurča svojimi hereckými výkonmi tiež zvládli metódu psychologického realizmu pozoruhodne.

Pôsobivosť a intimitu Andersenových monológov, v ktorých odhaľuje svoj duševný život, zvyrazňuje bodové svetlo smerujúce na Andersena a hudba podkresľujúca jeho slovný prejav. Táto kombinácia hereckej akcie, svetelného efektu a hudobnej vsuvky sa v inscenácii dosť často opakuje a vzhľadom na to, že sa neobmieňa ani jej charakter (napr. zmenou intenzity jednotlivých zložiek tejto kombinácie), stráca postupne na sugestívnosti, divák ju očakáva a emocionálne už neprežíva v takej miere, ako režisérka predpokladala. Možno by stačilo citlivejšie prepracovať technické zmeny (najmä svetelné).

V prípade, keby sa postavám Jany Heibergovej a Anderse- na v stave, keď sa nechali uniesť citmi a poodkryli svoje krehké vnútro, venovali väčší priestor na intenzívnejšie vyjadrenie túžby po plnohodnotnom živote, ľudskom kontakte, skutočnej láske a úprimnej vzájomnej komunikácii, na prejavenie dovtedy potlačanej ľudskosti a individuality, stalo by sa toto predstavenie ešte šťavnatejším, a tým aj komunikatívnejším. Zároveň by to zvýraznilo a posilnilo výpoveď inscenácie.

Spomínané drobné nedostatky však poznačili iba v nepatrnej miere silný dojem, ktorý vo mne zanechalo toto podľa mňa veľmi kvalitné predstavenie. Má veľký potenciál osloviť svojou poetikou a jemne prepracovanou psychologickou štruktúrou.

■ ZO ŽIVOTA DÁŽĎOVIEK

Prečo sa človek usiluje utlmiť akékoľvek spontánne reakcie, prejavy citov, túžob, vášní, dokonale ovládať svoje správanie, vytvárať a nasadiť si masku, ktorá by čo najviac spĺňala predstavy istého okruhu spoločnosti... Prečo?... Skryť svoju zraniteľnosť? Pochovať svoju minulosť so všetkými hriechmi, bolesťami, utrpením, hanbou...? Vyformovať zo seba človeka, ktorého si budú ľudia cítiť, rešpektovať, možno aj obdivovať? A... aká časť z toho človeka, ktorého si spoločnosť potom tak "nesmierne váži", je ešte naše vlastné "ja"...??? Nepotláčame tým aj svoju jedinečnosť...? – Téma, s ktorou sa na divákov obrátil súbor Etudka z Tekovských Nemiec prostredníctvom hry švédskeho dramatika P. O. Enquista Zo života dážďoviek.

Režisérka s tvorivým kolektívom sa zmocnili tejto tematiky veľmi precízne a citlivo zároveň, pričom veľký priestor venovali psychologickému podtextu hry, čo sa preukázalo tak v interpretačnej, ako i vo výtvarnej zložke inscenácie.

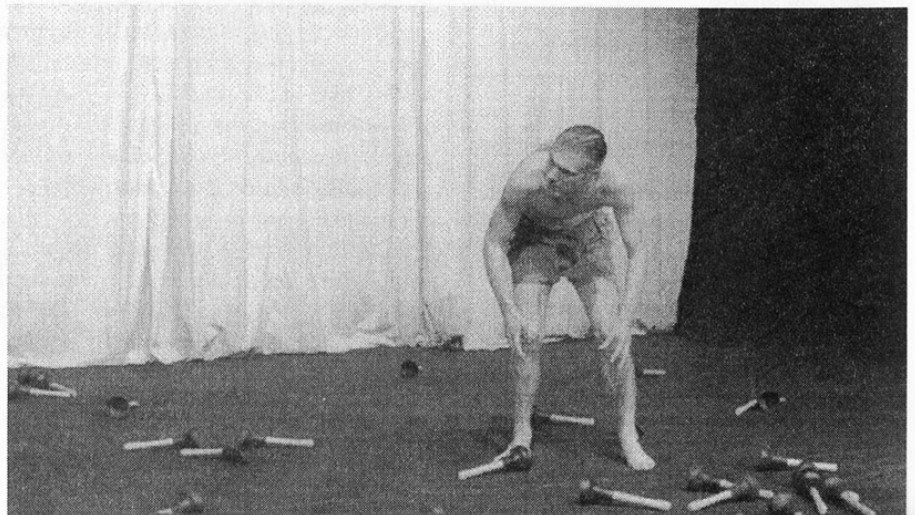
Scéna – izba s niekoľkými kusmi dobového nábytku, ktorej steny tvorí ostro čierne plátno vymedzujúce a zaujímavovo tvarujúce hrací priestor – má okrem charakterizácie doby a prostredia aj metaforickú funkciu – sústava zrkadiel (odkrýva sa pred nami po otvorení skrine umiestnenej približne v strede pri zadnej stene) pôsobí na čiernom pozadí ostro a výrazne, obzvlášť pri vynachádzavej a citlivej práci so svetlom a hereckou akciou máme možnosť uvidieť nádherné vizuálne obrazy s expresionistickým nádychom a istou symbolikou, ktoré môžeme vnímať ako vnútorný svet dramatickej postavy.

Vysoké uznanie si zaslúžia herci. Zodpovedne a vnímavosť si vypracovali postavy takmer do najmenšieho detailu – každé fyzické konanie má opodstatnenie vo vnútornom prežívaní a v charaktere postavy. V prípade stvárnenia Anderse- na Edo Šebian predviedol na našich

■ ETÚDLOVANÍ

Z Českej republiky až sem, do štúdia DSNP v Martine, "prietúdlovalo" Kolínske divadelné združenie s divadelným útvaram zvaným – akože inak – Etúdlování. Predstavenie tvoria kratšie celky–etudy, ktoré sú akoby výslednou formou improvizácií na určitú tému, prepájané výtvarnou projekciou.

Pre šikovných a tvorivých ľudí veľmi vďačná forma predstavenia – veľa priestoru na kreativitu, sebarealizáciu. Nie každý dokáže tento priestor využiť a naplniť, členom tohto súboru to však nerobilo žiadne problémy – nielenže ho na

plnili, ale doslova nabili nápadmi, ktoré sršali jeden po druhom v každej etude takou rýchlosťou, že ich občas divák nestihol ani všetky vnímať.

Toto predstavenie by sme mohli označiť ako plastické divadlo zahrnujúce rôzne typy herectva a pohybu (prírodný, štylizovaný – karikatúra, náznaky pantomímy, tanec – štýl tanca vyhovujúci pohybovým dispozíciám interpretov), pričom nápaditosť hrá neustále dominujúcu rolu a ospravedlňuje i sem-tam sa vyskytujúce chybičky krásy tohto predstavenia.

Časový priestor medzi jednotlivými etudami vypĺňa premietanie obrazov s rôznymi motívmi na biele plátno. Pred ním sú postavy v bielych kostýmoch, ktoré svojím bezprostredným, sviežim, mäkkým, tvárnym pohybom a narábaním plachtami (takisto bielej farby) narúšajú statickosť a zdánlivú nemennosť konečnej podoby obrazov a pretavujú ich do plastických, variabilných, živých foriem (táto výtvarná línia predstavenia je sprevádzaná pôsobivou, v súčasnosti veľmi populárnou inštrumentálnou hudbou Mika Oldfielda). Nápad v podstate veľmi zaujímavý, no možno nie dostatočne rozvinutý a dotiahnutý (vzhľadom na dosť veľký časový priestor, ktorý sa mu venuje), keďže niektoré z týchto pasáží nedokážu upútať pozornosť diváka ani zďaleka v takej miere ako etudy a temporytmus predstavenia v týchto časťach klesá (zámer??). Keby sa tvorcovia i interpreti pokúsili vypointovať i tieto útvary a vytvorili z nich kratučké výtvarno-pohybové epizódky, určite by inscenácia získala na zaujímavosti a dynamickosti.

Kompaktnejšiemu divadelnému útvaru by možno dopomohla trošku striktniejšia selekcia nápadov v etudách, no je možné, že režisér zámerne zvolil takúto otvorenú formu predstavenia ponúkajúcu priestor na ďalšie a ďalšie nápady, ktorá je akoby výzvou pre divákovu fantáziu a kreativitu...

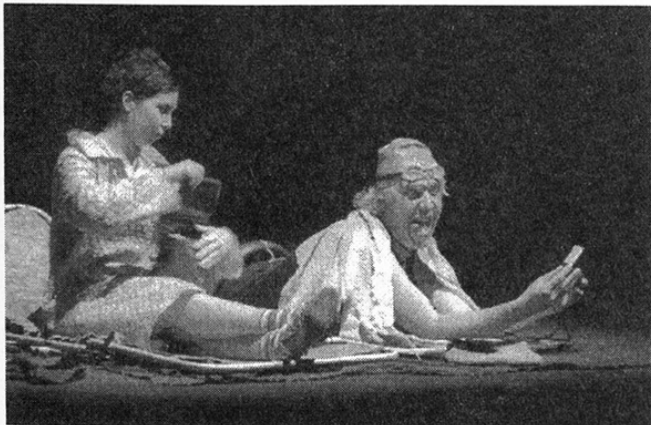
Ak by som moje dojmy z tohto divadla mala vyjadriť pomocou jednoduchých prívlastkov, hodnotila by som ho ako nesmierne inšpiratívne, objavné, kreatívne, osviežujúce, komunikatívne, plné originálneho humoru, vyžarujúce mladosť, optimizmus, energiu...

■ BEDEKER

Pokiaľ by sme sa zhodli na myšlienke, že divadlo je vlastne obrazom života spoločnosti istej doby, či už užšieho alebo širšieho okruhu, pričom na to používa určité špecifické vyjadrovacie prostriedky zodpovedajúce poetike zvolenej tvorcom, tak potom inscenácia Bedeker v podaní súboru Hviezdoslav z Dolného Kubína nám môže poslúžiť ako príklad skutočne excelentný.

Karol Horváth, scenárista, dramaturg a režisér tohto postmodernistického útvaru, nám naozaj nastavuje zrkadlo a nie hocikaké, ale poriadne vydrhnuté a osvetlené ostrým, surovo jasným, satirickým autorovým pohľadom.

Foto Pavol Nedeljak

Ako motív, ktorý uchoopil, rozvinul a do súčasnosti preniesol svojským štýlom, použil hru známeho anglického renesančného dramatika Wiliama Shakespeara Hamlet.

Príbeh sa odohráva na pláži, ktorá je akoby symbolom súčasného (?) sveta... nič tu nie je priestorovo alebo časovo ukotvené, nechávame sa zmietat novými vlnami (dokonca sa s nimi radi pohrávame), potom sa však nevieme zorientovať, pospratúvať a usporiadať si veci, hierarchicky si zoradiť isté hodnoty... ostávame akísi zmätení, vyfakaní a pokúšame sa to nejakým spôsobom zakryť, či už ľahostajnosťou, surovosťou, chladom, odcudzením... Spoločnosť postupne stráca akúkoľvek duchovnú vertikálnu štruktúru.

V takejto "neúrodnej, plytkej pôde" veľmi ťažko niekto alebo niečo zapustí korene – len jeden strom sa v ľudoch hlboko zakorenil a my nemáme silu (časom už ani iniciatívu) vytrhnúť ho, vyrvať z duše aj s koreňmi... je to strom hriechu (na scéne umiestnený v strede – v centre diania, reprezentovaný insitnou jablonkou, na ktorej je zavesený had) – iba deti majú schopnosť zvaliť ho...? Ľudia však naďalej prežívajú jeho plody...

Shakespeareovho Hamleta si Karol Horváth skutočne podal svojším, originálnym spôsobom – pôvodné texty niektorých postáv hry vložil do úst dnešným ľuďom – tým zmäteným, topiacim sa v chaose doby a v konzume (nepomáha ani záchranné koleso – "duša" či iné kúpacie príslušenstvo), neschopným navzájom normálne komunikovať, pričom toto svoje vnútorné stroskotanie maskujú ľahostajnosťou prechádzajúcou až do absurdného správania sa. Hamletovský problém v jeho podstatných črtách zobrazil autor aj v živote takej typickej súčasnej intelektuálne sa tváriacej rodinky (v prípade rodičov by sme sa pri hľadaní intelektu poriadne a neviem, či nie nadarmo, vyčerpali). Zrazu si však uvedomíme, že hamletovská tematika v mierne pozmenenej podobe sa vlastne odohráva všade okolo nás (nie náhodou aj u nás ?!). Jeden zo základných rozdielov je v tom, že dnes sa tento problém považuje za úplne bežnú vec nehodnú akejkoľvek zvýšenej pozornosti. Ale... predsa len... keď už sme pri tom... akú pôdu sme pripravili pre duševný rast našich detí...?!? Deti, nevedomajúc si to, čerpajú už len z úbohých zvyškov našej ľudskosti, nášho duševného života. Veľké prázdne diery vo svete, ktorý im ponúkame, sa usilujeme aspoň naoko prekryť veľmi tenkou, na prvý pohľad zaujímavou povrchovou vrstvičkou, ktorá sa pod náporom hľadania vyššej kvality či zmyslu života láme.

Je tu ešte zopár zúfalých jednotlivcov, ktorí sa v tomto pustom a prázdnom svete pokúšajú ukotviť, oprieť sa o nejaké "skutočné hodnoty", hľadať pravdu, podstatu veci, no narážajú len na chlad, pretváрку, nevôľu zbaviť sa vlastnej plytkosti a vymaniť sa z pút materializmu, ktorým sa nechávame tak slepo a oddane ovládať.

Autor veľmi výstižne, s využitím satiry a karikatúry (a to zo stránky textovej, interpretačnej i kostýmovej) zachytil problematiku dnešnej spoločnosti v krátkych výstupoch troch múz – z bytostí, ktoré by mali byť podnecovateľom tvorivosti, fantázie, veľkých myšlienok, sa vytratila akákoľvek inšpirácia, duchaplnosť – a tým vlastne aj ich najzákladnejšia podstata.

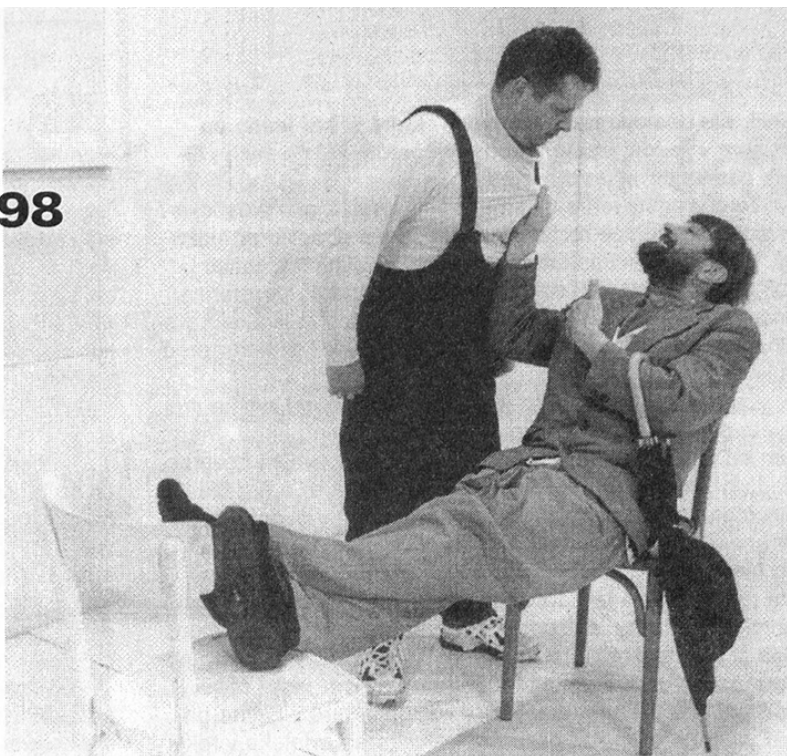
Okrem zrkadla odrážajúceho súčasnosť nám Karol Horváth v závere predstavenia odhaľuje svoju víziu budúcnosti – celú túto komplikovanú situáciu, ktorá sa v príbehu postupne odkryla, prežili iba Deti a Spravidlosť (Justícia).

Napriek tomu, že mi v inscenácii chýbala ozvena niektorých, podľa mňa dôležitých momentov (napr. zvalenie stromu Chlapčekom), prípadne kľúč k porozumeniu istých situácií (Justícia má v určitej časti predstavenia šatku zašpinenú od krvi, no váhy sú v poriadku; pri rozhovore s duchom Hamletovho otca na očiach šatku nemá...), táto hra má veľmi bohatú vertikálnu štruktúru a vysoké predpoklady osloviť dnešného diváka.

MARTINA FILINOVÁ

Zahraničné súbory na Scénickej žatve '98

Reliéf divadla

Divadlo VHV z Báčskeho Petrovca s inscenáciou Yasminy Reza Art

K spoluprebývaniu divadelných foriem na Scénickej žatve v Martine neodmysliteľne patrí aj účasť zahraničných divadelných amatérskych súborov. Ich umelecké výsledky rozširujú kontext, v ktorom sa nachádzajú slovenské divadelné aktivity posledného obdobia. Vzniká pozadie, reliéf, na ktorom sa odráža naše divadelné úsilie hľadania nových možností divadelnosti v odkrývaní tém, aj vo vyzrievaní foriem.

Ak odrátame neúčasť divadla z Ruska a "nezvestný" divadelný súbor LUDIC z Lasi v Rumunsku, ktorý sa mal predstaviť hrou E. Ionesca Kráľ zomiera, na Scénickej žatve sa predstavili štyri zahraničné súbory.

Kolínske divadelní sružení IGDYŽ z Českej republiky priviezlo do Martina zvláštny mládežnícky satirický **Kabaret**. Pohybová koláž o všetkom možnom Benjamína Kytka s názvom Etúdlonání si hľadá námet v realite súčasnosti. Odhaľuje satirické polohy pohľadu na javy ohrozujúce etickú, ale aj biologickú podstatu človeka. Zaujíma sa o spoločenský i individuálny život človeka v ohrozujúcej klíme globálnej uniformnej spoločnosti potlačujúcej individuálny rozmer jednotlivca. Na kabaretnej koláži divadla IGDYŽ je cenná ostrosť pohľadu a umelecký obraz realizovaný na javisku predovšetkým pohybovými "etudami". Fragmentárnosť tém, o ktorý sa hrá, je sceľovaná vizuálnou stránkou predstavenia – diaprojekciou na veľké plátno, ktoré prekrýva aj konajúceho herca. Táto farebno-pohybová skladačka odráža vnútorné napätie príbehovej osi čriepkov, určuje spôsob recepcie i systém estetického kódovania. Inscenátori sa rozhodli povýšiť pohyb na symbol, ktorý sa ním stáva až po "dozretí" divadelnej akcie. Je úzko viazaný významom na drobný detail, z ktorého vyrastá celý informačný kód. Obrazov je niekoľko a spája ich človek, jeho svet zmyslov i mysle v očiach inscenátorov poňatý ako ironická výzva. Lahostajného meštiaka možno nadchne ekvilibristická zručnosť interpretov aj ich zmysel pre komponovanie obrazu. Do artistných výkonov votkali svoj kritický postoj, čím svoju pohybovú koláž oddelili od lacného a efektného pohrávania sa s formou. Formálna stránka sa stáva súčasťou kritického pohľadu, lebo aj ona je terčom posmechu. Spomeňme aspoň ohňostroj, pastvu pre oči, výsmech tým, ktorí monotónne a apaticky očakávajú iba pastvu pre zmysly. A o zmysly ide, cez ne vedú mladí kolínski divadelníci atak na publikum. Mnohé z ich produkcie je divadelným

klišé, ale aj postavené do nových súvislostí s novým významom. Ukázali nám, ako robiť "pohybový" kabaretný žáner bez lacností a kopancov, bez kostýmových gýčov, ošúchaných pesničiek či banálnych konferenciarských vstupov.

V etude Eine Küchen Bunes vyniká bravúrne ovládanie predmetu – panvice a jej kontrapunktické použitie voči očakávanému návěstiu. Divák sa chvíľu unáša hudobným sprievodom, aby v ostrom, ale nenútenom strihu vychutnal trpkosť poznania o obraze konzumnej spoločnosti ako celku. Pre kolínsky súbor je príznaková práca s predmetom a fascinácia možnosťami, ktoré jeho použitie umožňuje. Skeč Videoprehrávač je kritickou sondou o konzume mediálnej kultúry, v ktorej sa stráca človek. Inscenátori to vyjadrujú groteskným, zrýchlene sa opakujúcim gestom až po okamih, keď do príbehu vstúpi nová, skutočná realita – predmet. Takým je kuchynský zvon na preplachovanie výleviek. Vznikol rad komických situácií – raz to boli prsníky, inokedy nos a pod. V každom použití driemal nápad a radosť interpretov z jeho predvádzania. Navyše sa v spôsobe predvádzania ukrýval spoločensko-kritický tón. Lahkosť, s akou herci pred divákom používali celé telo i prácu rúk či mimiku tváre, dodával jednotlivým sekvenciám sviežosť naozajstnej umeleckej nadsavby. Minimálne prostriedky a maximálny divácky i mravný dosah. V častiach Vzburá rúk, Nie! Svadba áno!, ale najmä v časti Ph!, Pepsi a Chipsy sa vysmievali formalizmu v našich návykoch. Výstup bol obranou pravých vzťahov a karikatúrou súčasných trendov vyzývajúcej k rôznym ezoterickým cvičeniam. Tenisový zápas, diváci a dvaja hráči so živou loptou – hercom s pomaľovanou tvárou. Rituál zápasu doplnený chrumkaním a pitím. Unudené publikum a predstierajúci hráči – svet "nereality", výplod doby. A potom vzburá v podobe scény Ú Ú Ú nos – parodickej vízie o jednom prepade s vlastnou likvidáciou.

Divadelní sružení IGDYŽ osviežilo pohľad na témy dneška cez štylizovaný pohyb vytvárajúci z čiastkových obrazov rozbitej reality satirickú mozaiku. Radosť z nápadu, ktorá prerastá do mnohvrstvej umeleckej výpovede. Pohybovalo sa medzi pólmí meditácie, intelektuálneho vyzrievania a dospelo k celku, reflexii zvýraznenej gagom a klaunovstvom. Aj také sú súčasné podoby kabaretných foriem.

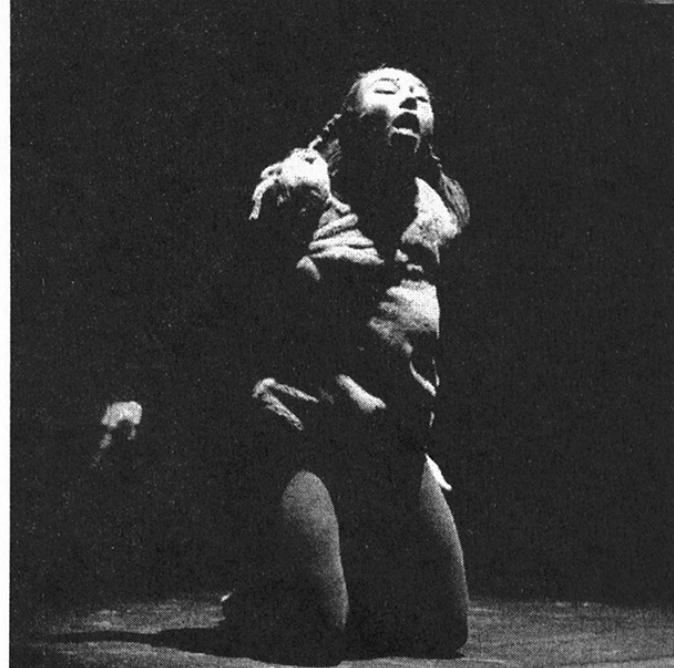
Na inom poetickom póle sa ocitol súbor pohybového di-

vadla PANBORO z Budapešti. Podkladom jeho pohybovej kreácie bola hudba Igora Stravinského **Svätenie jari**. Zvykoslovný obrad stvárnený pohybom umožňoval divákovi vytvárať si pre seba vlastnú príbehovú líniu. Výrazný štylizovaný pohyb vyžadoval dokonalú tanečnú i pohybovú prípravu, bez ktorej by projekt divadelného pohybového divadla nemohol vzniknúť. Na individuálnych dispozíciách členov súboru je postavená mytologická, pohybová obradnosť. Skupina mužov a žien v kostýmoch predstavujúcich akýsi prierez dejinami dvadsiateho storočia a umožňuje vizualizovať neurčitost ukotvenia zobrazovaného obdobia, ale súčasne ho vtesnáva do prítomnosti svojou mnohoznačnosťou. Hnedé a čierne farby, saká a šaty žien po zem sú spredmetnené s ľahkosťou neprekážajúcou pohybu. Zaujali najmä miesta s pohybom, kde význam vyjadrovalo celé telo. V ňom sa odrážal zmysel situácie, vytváral sa vzťah s partnerom i celkom scénického priestoru. Ten tvoril len čierny štvorec na zemi. Ostatné scénografické dominanty vytváralo telo interpreta a jeho komponovanie v priestore, vertikálne i horizontálne posilňované ešte významotvorným osvetlením. Rituál zasvätenia mal dynamickú, dravú podobu s množstvom drobných kolízií hrdinov, v ktorých bolo cítiť účasť na ohrozujúcej skutočnosti. Súbor s ľahkosťou prechádzal od individuálneho detailu k dramatickej orchestracii a pritom sa vôbec nepotláčal vplyv aj inšpirácia Stravinského hudby. Stále ho bolo cítiť, nech ste si vykonštruovali akýkoľvek vnútorný epický fabulačný princíp. Drama sveta a človeka vyrástla do silného estetického obrazu vďaka bravúrnemu pohybu. Prudké premiestňovanie davu po scéne, rýchle striedanie rytmov, práca s detailom nôh a rúk odkrývali dokonalosť prípravy interpretov, hraničili s profesionalitou. Sviežosť a dramatickosť vytváralo napätie, v ktorom sa pohybová štruktúra menila na umelecky účinnú výpoveď. Réžisér Péter Uray v niektorých častiach pohybovej kompozície nechal vťahovať do atmosférokresby aj mimiku interpretov. Niekedy bola nad rámec drobnokresby a rozbíjala výraz celého tela ako označujúceho vnútorné pnutie "psychiky" postáv. V inscenácii stoja vedľa seba vzácné vyvážené roviny dramatických vzopätí i nostalgických až bolestných scén. Obraz života na ich pozadí dostáva plastickú tvárnosť. Je výrazom súmraku storočia, ale aj sviatkom nezlomnosti človeka, je obrazom budapeštianskych tanečníkov, ale aj Stravinského hudby. V amatérskych podmienkach takmer dokonalá symbióza.

Francúzsky Théâtre Du DON z Nancy uviedol na scéne štúdiá Divadla SNP v Martine hru Michela De Ghelderode Escorial. Inscenácia pozostávajúca z dvoch častí sa na Scénickej žatve '98 objavila z jazykových dôvodov iba v skrátenej verzii. Francúzi zahrali iba jej druhú časť, ktorá v sebe niesla viac pohybového významu. Dozvedeli sme sa, že prvá časť inscenácie, v ktorej účinkujú traja interpreti, pozostávala zo slovných detailov francúzštiny a bola realizovaná klasicky, tradičným činoherným spôsobom. V druhej sa uplatňovali postupy divadla "krutosti", obnaženého spôsobu pertraktovania vzťahov medzi postavami príbehu. Krutý a zvrhlý kráľ sa necháva unášať vášňami, zavraždí kráľovnú. Milujúci šašo Foliaľ sa v ostrých zrážkach stretáva s kráľom, aby napokon umrel. Blízkosť smrti je zvýraznená premenami postáv. Kráľ, mních aj Foliaľ sú maskovaní výraznou kresbou s opadávajúcou farbou, akoby inscenátori chceli naznačiť večnosť a starobylou degenerujúcu silu v človeku vedúcich do zvrátených podob spoločenského správania. Individuálne a sociálne v konfrontácii s mocou je prezentované cez osamotené herectvo v prázdno-

Tri žánrovo rozmanité predstavenia zahraničných súborov: rozverná Etúdlavání kolínského divadelného združenia IG DYŽ, dynamický tanec na motívy zvykoslovného obradu Svätenie jari pohybového divadla PANBORO z Budapešti a Théâtre Du DON z Nancy s časťou predstavenia Escorial s prvkami "divadla krutosti."

Foto Pavol Nedeljak a Filip Lašut

m priestore, ktorému dominuje iba surrealistická konštrukcia akéhosi rozorvaného vnútra bytosti, čo je zároveň aj kráľovským trónom. Inscenátori vychádzajú z maliarskych motívov El Greca, Velasqueza a najmä Francisa Bacona. Ghelderode sa inšpiruje často maliarskymi námetmi. Spomeňme aspoň jeho Slepcev. Mladí Francúzi chceli do projektu divadelného obrazu zakomponovať významotvorne hereckú prácu. No prázdny priestor zvyrazňujúci opustenosť človeka zároveň odhalil aj opakované schematické modely pohybov. Preplnená sála tleskala výkonom interpretov, ale umelecké poslanstvo ostalo ďaleko za svojim projektom. Chýbala dôsledná režijná práca s tempom, významom pohybu, hlasom, z ktorého interpreti používali iba náhodný a opakujúci sa register. Nekonal sa nimi proklamovaný ponor do ľudských útrob. Skôr sa zviditeľňovali dôsledky psychických poryvov a snov postáv hraničiacich s patológiou, láska hraničiaca so šialenstvom tak ostala ako povrchová škrupina, cez ktorú divák v pohybovom značení nemohol preniknúť. Slovo mohlo dokreslovať významy, ale jeho intonácia a expresivita ostali príliš všeobecné. Pole sna a bizarných obrazov vnútorných pnutí ostalo iba chabou kulisou zobrazenou troma interpretmi na otvorenej a prázdnej scéne. Nuž, neľahko je prenikať cez poetiku do psychologickéj podstaty podvedomia i nevedomia.

Divadlo VHV scéna v Báčskom Petrovci zo Zväzovej republiky Juhoslávia inscenovala hru Yasminy Reza ART. Hra o súčasných podobách umenia sa odvíja na pozadí trojuholníka priateľských vzťahov. Jeden z priateľov si priniesie do bytu "modernistický" obraz natretý bielou farbou. Okrem toho na ňom nie je nič iné. Konflikt nastane pri stretnutí starých priateľov meditujúcich o cene obrazu a jeho hodnote. Postupne sa vzťahy vyostrujú a opúšťajú hranice estetiky, prerastajú do zhubných personálnych dôsledkov. Sociálna rôznosť hrdinov je ďalším kritériom hodnôt. Len jeden spôsob existuje, ako reštaurovať narušené vzťahy – vidieť na obraze to, čo chce aj majiteľ. Prirodzene, ak je to možné. Režisér a dramaturg Vladislav Fekete zasadil príbeh do bieleho štvorca stien, ktoré priznávajú svoj umelý javiskový pôvod s opornými stĺpmi. Neistá biela stavba, biele steny a biely malý štvorcový obraz dopĺňali farebné stoličky korešpondujúce s psychickým naturelom postáv. Červená znamenala agresivitu, modro-žltá zmierenie a biela čistotu. Prázdny priestor zaplnili traja účinkujúci nástupom z publika. Akoby išlo o jedných z nás. K umŕtvujúcemu spôsobu komunikácie treba prirátavať večne sa opakujúci a neurotizujúci hudobný motív. Znova a znova sa začínala tá istá melódia, ten istý rytmus. Podobne na scéne sa odvíjal rovnaký spor, rovnakým zhubným tempom. No odrazu sa v emocionálnom zápale zmenila aj hudba i spôsob, akým sa manipulovalo so stoličkami, ktoré akoby zastupovali prítomných aj neprítomných hrdinov. V hereckých kreáciách sa však objavilo nedokonalé klíšé pri jazykovej výstavbe vzťahov. Interpreti sa sústredili na techniku presúvania stoličiek, výstupov na ne a sadnutí, čo malo symbolický význam, ako na hru drobných detailov, mimiky a rytmov tela. Psychologická kresba nadobudla výrazné expresívne črty, ale zároveň odhalila nepripravenosť herca takúto úlohu zvládnuť. Estetický zážitok prekryla centrálna idea, pravosť duševných pohnutí nahradila symbolika celku scény a spôsob manipulácie s javiskovými znakmi. Umelecký účinok trochu uviazol v úpornej snahe o expresívnu skratku. Ostali z neho iba stopy, fragmenty dokonalého celku.

Tohtoročná Scénická žatva svojich divadelných hostí prichýlila dôstojne a oni svojim divákom pripravili podnetné stretnutie s divadelnou múzou za našimi hranicami. Spoluprebývanie divadelných amatérskych kultúr si opäť našlo svoj chrám umenia.

S autorom a režisérom JOZEFOM KRASULOM

■ **Súbor z Partizánskeho je známy široko–daleko po svete – ak spomenieme len "psa Hurikána" (O snoch, krídlach a psovi Hurikánovi), ktorý precestoval azda pol Európy – o "Frikande" v Japonsku ani nehovoriac. Pracuje systematicky, no "neprodukuje" inscenáciu rok čo rok ako iné súbory. Je to vec náročnosti k sebe, práce na texte (pováčšine vlastnom) a konečnom výsledku, otázka financií, alebo?...**

– Veľa času venujeme predovšetkým dramaturgickej práci, to je najdôležitejšia etapa prípravy inscenácie – vyberáme tému, diskutujeme o nej, rozoberáme ju zo všetkých strán. Potom začneme písať, upravovať, prepisovať. Keď sa nám prípravná fáza vydarí, potom už na javisku zvyčajne nemáme veľa práce. Napríklad Frikando, frikando vzniklo veľmi rýchlo – za pätnásť skúšok. Prichádzame na javisko s takmer presnou predstavou, vznikne nápad, z neho sa spontánne odvinie ďalší, spustí sa akási lavína. Preto pripravíme inscenáciu tak raz za dva–tri roky. Ďalším dôvodom je to, že sa divadlu venujeme neprofesionálne, máme svoje zamestnania, rodiny... Okrem toho z času na čas hrávame, dosť často sme sa dostali aj do zahraničia – a dovolenky je málo. Takže dohrávame inscenáciu, kým nás niekam pozývajú a až potom začíname pripravovať novú.

■ **...."psa Hurikána" ste, dúfam, ešte nevyhnali z javiska...**

– Nie, to je nám zatiaľ ľúto, držíme si ho ešte v tohtoročnom repertoári, ba opatrujeme aj scénu i rekvizity... Budeme ho hrať na tohtoročnom Akademickom Prešove. Hurikán je náš hit, hoci najviac sa hrali Gogoľovi a naši Hráči (asi 65–krát), Hurikán len asi 57–krát.

■ **Spomeňte teda trasu putovania tohto "psa":**

– Hurikán je najšestovanejší slovenský pes (namôjdušu, že mám ten sľúbený článok do Javiska dávno hotový, len, akosi...)

■ **...ovláda teda už viacero jazykov?**

– Vlastne áno, má totiž takú svojskú, takmer ideálnu reč, skoro ako esperanto, takže mu všade rozumejú. Boli sme s ním dvakrát vo Fínsku, v Nemecku, Dánsku, hrali sme ho na Svetovom festivale amatérskoho divadla v tureckej Ankare...no a všelikde po Slovensku. Máme šťastie, väčšina našich inscenácií sa ešte dosť dlho hráva, čo je výborný pocit, že sme ju nerobili iba na prehliadku či nejaký postup... Túto poslednú inscenáciu sme hrali zatiaľ osemkrát, ale vieme, že bolo na nej roboty ako na kostole – a že nebola márna... Boli pri nej, ako každej, aj spory, aj zvady, tvorivé aj menej a až keď je hotová, znova zisťujeme, že to stálo za to. Dúfame, že nás s ňou ešte niekam pozvú. Lebo to je vlastne odmena za všetku tú drinu a odriekanie a aj akési zmierenie. Keď ideme na zájazd, všetci sa uvoľníme, odpustíme si, zabavíme sa a máme dobrý pocit z toho, že podobný majú aj naši diváci.

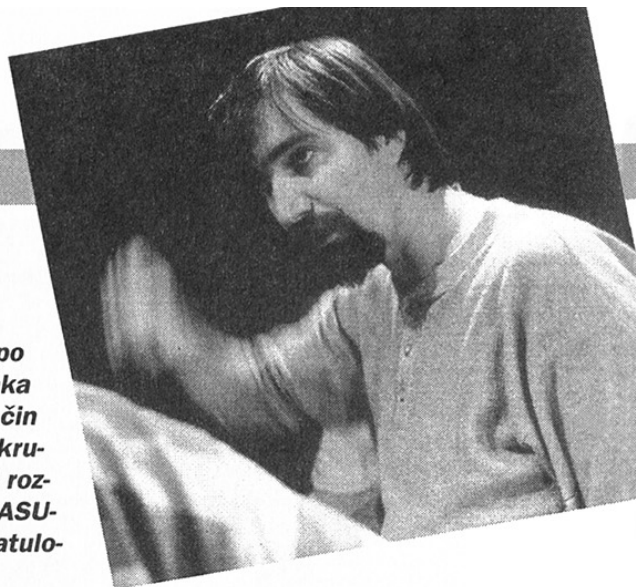
■ **Kto sa u vás najviac háda? Režisér?**

– Hm, režisér je, priznávam, dosť impulzívny, ale vlastne celý súbor je temperamentný, takže o spory niet núdze. No podstatné je, že sa napokon vždy dohodneme a aj sa to odrazí na výsledku. A na cestách sa udoberáme, sme zasa najlepší kamaráti a už rozmýšľame o ďalšej téme.

■ **Ako tvorcovia ste pozoruhodní tým, že systematicky (s nepatrnými výnimkami) vychádzate z ruskej literatúry, ktorú si dramatizujete a prispôbujete vlastným podmienkam. Je to tým, že odráža "širokú ruskú dušu", poetickosť, snovosť, vášeň, no i hlbokú tragiku – alebo čímsi iným?**

O stretoch nehy a krutosti

Stavím sa, že viacerí účastníci tohtoročnej Scénickej žatvy mali po predstavení Divadelného združenia Partizánske Prvá jazdecká (podľa Isaaka Babela) podobný pocit ako ja: toto je kandidát na prémiiu za tvorivý čin roka. Inscenácia postavená na mimoriadnej obraznosti, snivosti, cite i krutosti, ktoré sa paradoxne zrážali i znásobovali, vypovedali o dobe (bez rozdielu letopočtov) i o človeku viac než tuší. Nuž som teda JOZEFovi KRASU-LOVI predčasne (hoci sa to nemá – ale neprinieslo mu to smolu) zagratulovala k cene. A hneď sme sa dohodli na rozhovore.

– Tým všetkým, ale na ruskej literatúre je vzácna najmä jedna vec – že máva hlboký rozmer, istú tému, ideu, s veľkým humánnym poslanstvom, výpoveďou, ale zároveň v sebe obsahuje obyčajný ľudský pohľad – s nadhľadom, humorom, napriek vážnej či až tragickému téme. Isteže to neplatí absolútne, ale v inej literatúre to akosi zriedka nachádzame. Napríklad novela Jorgeho Amada Starí námorníci rozprávala tiež o obyčajných ľuďoch, mala podobne vysoko humánnu rozmer i humorný nadhľad.

■ **Cítite sa teda ako ryba vo vode – hoci nie ste “školený” dramaturg, ak môžete s textom voľne narábať, posúvať, kombinovať ho (možno aj kompilovať)? Je to však predsa len práca navyše... Hotovým hráčom sa takmer vyhýbate.**

– Áno, hrali sme zatiaľ jediné “hotové” hru – Gogolových Hráčov. Isteže, najlepšie sa skúša hotový text, ktorý, samozrejme, tiež používame ako materiál, prispôsobujeme si ho, ale usilujeme sa zachovať ducha autora, jeho poetiku – či už to bolo Zlaté teľa Ilfa–Petrova, Gogolovi Hráči alebo iné texty.

■ **Našli by sme spojnicu medzi týmito autormi a Babelom?**

– Je to veľmi ťažké verbálne charakterizovať, ale u Hráčov je pozoruhodná istá provinčnosť, akási veľkosť v malom, veľké a malé témy, veľkí a malí ľudia. Stret dvoch krajných polôh ľudského bytia, navyše okorenenejší vtípom autora. U Ilfa–Petrova je to zas humor, ktorý máme radi – ľudový, a pritom inteligentný, s nadsádzkou, s nadhľadom. Babel je zasa pre mňa autor par excellence, ktorý dokáže na malej ploche vyjadriť takmer nezlučiteľné veci – Jan Zábrana, český prekladateľ, hovorí, že Babel dokáže v jednej vete hovoriť o žiarivých hviezdach na nebi a zároveň o sifylise. To dokáže málokto, je to tragické, veľké a ľudské zároveň, to ma najviac oslovuje. To večne platné poslanstvo: nie je nevyhnutné vraždiť sa pre ideológiu, ubližovať si navzájom, lebo sme iného vierovyznania či politického názoru – žiadna ideológia nestojí za to, aby sme sa navzájom ničili.

■ **To platí aj na Slovensku...**

– Áno, práve preto sme pripravili túto inscenáciu podľa Babela. Mal som v jednej chvíli taký pocit, že ak sa k niečomu priznám, slobodne, ľudsky – som zrazu nepriateľ. Ale nemožno sa predsa nenávidieť pre iný názor, to je priam cesta do pekla. Dúfam však, že postupne sa to predsa len zmení – predovšetkým v nás.

■ **Tú krutosť a nehu i humor v Babelovi ste vyhľadávali, vyostrovali, alebo sú vnútorne zrazené, neodlučiteľné?**

– Akokoľvek hlboko sa klaniam pred týmto autorom, je to jednoducho svetový spisovateľ, nebyť tejto literatúry, to predstavenie by nebolo dobré. Ale bola to naozaj ukrutná drina dokázať tie jeho nádherné vety, obrazy dostať do divadelnej podoby. Či sme mu pomohli, alebo on nám, ťažko o tom hovoriť, asi to bude nejako vzájomne, dúfam, že to nevyznieva priveľmi neskromne. Myslím si totiž, že aj z takého autora sa dá spraviť mimoriadne zlé divadlo – napriek genialite tex-

tu. Najťažšou úlohou pre nás bolo nájsť jeho myšlienke priemeraný divadelný obraz..

■ **Možno by boli predsa len zaujímavé detaily tejto práce – môžete povedať, z kolkých a akých poviedok vzniklo predstavenie, pípadne priblížiť tento proces?**

– Text je zostavený zhruba zo siedmich poviedok Isaaka Babela, kde dominantnou bola poviedka Ježišov hriech, hoci je možno zvláštne, že sme inscenáciu nazvali Prvá jazdecká, denníka so záznamom krutosti a obľudnosti vojny, poviedkou z úplne z iného súdka. No usilovali sme sa, aby to bolo skomponované dovedna, aby to ladilo, zapadalo do jedného celku. Preto sme ich prepojili postavou Savického, ktorý sa pôvodne v každej poviedke volá inak. Je to akýsi univerzálny človek, veliteľ, ktorý je v duchu ideológie ochotný urobiť čokoľvek. Bolo však treba takmer mikroskopicky hľadať v každej poviedke to, čo nám ponúka dramatickú situáciu. Všetky Babelove poviedky sú skvelé, ale ak neponúkajú vnútornú dramatickú výstavbu, nemožno ich využiť v inscenácii. Ale ak by ste mi povedali, nájdite ďalších päť takých poviedok, už by som ich asi nenašiel – “vykradli” sme všetko... Všetko, čo bolo z môjho pohľadu možné uviesť na javisko, tam je, ak niekto ešte čosi nájde, pogrätujem mu...

■ **Navštívila som kedysi v onom pohnutom novembri váš súbor, ale zdá sa mi, že sa dosť obmenil, čo je dosť prirodzené. Zmenil sa tým nejako aj jeho výraz (to sa mi zas nezdá)?**

– Okrem mňa a Juraja Ulického, ktorí sme zamestnaní v Bratislave, sú to samí Partizánčania. Sú tam aj noví členovia, ale v podstate “hurikánske” obsadenie prešlo do tohto súboru. Juraj Ulický prišiel vlastne až po premiére, keď sme boli v dosť ťažkej situácii, práve predstaviteľ Savického odchádzal, som mu vďačný, že nám pomohol a som rád, že tak prirodzene zapadol do súboru.

■ **Organizujete akési podozrivé stretnutia “na Hornej Nitre” – za akým účelom?**

– Je to pre mňa vždy udalosť roka, keď na tri dni pozve me osemdesiat až sto kamarátov aj s rodinami do bývalého pionierskeho tábora v Látkovciach (medzi Bánovcami a Partizánskym) Je to také relaxačno–inšpiratívne podujatie, kde sa postretajú starí kamaráti, ktorí sa možno rok i dva nevideli a porozprávajú sa. Pripravíme pre nich aj program, práve tohto roku to bolo predstavenie VŠMU Na koho to slovo padne. Rok predtým tam bol Petr Oslzly so svojím Mysteria buffa, koncerty, púšťame skladby šesťdesiatych–sedemdesiatych rokov, Kubišových, Vondráčkových, Neckára, opekáme barana, čapujeme pivo, zabávame sa. Je to akumulátor energie takmer na celý ďalší rok. Tento rok to bolo pätnásť raz a dúfam, že sa dožijeme aj okrúhlejšieho jubilea.

Zhovárala sa ADELA DEMEKOVÁ

Krížom – krážom

po žatevnom poli

Tradícia morálneho oceňovania ochotníkov, ale aj profesionálnych metodíkov, ktorí sa pričínili o rozvoj nášho ochotníckeho divadla, pokračovala aj na tohtoročnej Scénickej žatve. Súčasťou otváracieho ceremoniálu bol slávnostný akt zápisu do Pamätnej knihy Ústrednej rady Združenia divadelných ochotníkov Slovenska. Pribudli do nej nasledujúce mená:

MÁRIA BARIČIAKOVÁ. Je dlhoročnou herečkou divadelného súboru v Bystričke. To je dedinka neďaleko Martina, z minulosti známa tým, že sa v nej nachádzalo letné sídlo rodiny prezidenta T. G. Masaryka. Pred časom oslavovali v tejto podhorskej dedinke, ktorej vznik sa datuje do 13. storočia a pripisuje sa panstvu Blatnica, 75. výročie divadelnej činnosti. Medzi ochotníkov do Bystričky často chodili režírovať členovia martinského Divadla SNP a zaslúžili sa o dobrú úroveň súboru. Medzi herecké opory kolektívu stále ešte patrí aj Mária Baričiaková, ktorej zápis do Pamätnej knihy ÚR ZDOS sa uskutočnil pri príležitosti jej životného jubilea.

EMÍLIA LONČÍKOVÁ. Má za sebou bohatú i úspešnú hereckú prácu v súbore Strojárík v Martine, ktorého umeleckú tvár v minulosti formovali viacerí členovia Divadla SNP, v súčasnosti významné osobnosti slovenského profesionálneho divadelného umenia. V náročnom umeleckom prostredí rozvíjala sa aj herecká tvorba Emílie Lončíkovej. Ocenenie tejto herečky spadá tiež do obdobia jej životného jubilea.

MARTA LETOVÁ. Patrí do rangu tých profesionálnych metodíkov, ktorí vykonávajú svoju prácu vždy s plným nasadením. Menovanú možno považovať za jednu z najkúsenejších metodičiek. Pôsobí v Kysuckom osvetovom stredisku v Čadci, jej záujem sa orientuje na oblasť detského, bábkového divadla a umeleckého prednesu. Realizovala viacero zaujímavých projektov a svojimi aktivitami rozvíja a zveľaďuje ochotnícke divadlo v regióne Kysúc.

■ ■ ■

Akt slávnostného oceňovania sa konal, po prvý raz od vzniku Scénickej žatvy, bez Stanislava Chrena, ktorý stál pri jej založení a vyše desaťročné ju organizačne riadil a zabezpečoval. Ako je všeobecne známe, tajomník ÚR ZDOS nečakane opustil naše rady koncom júna 1998. Ústredná rada ZDOS iniciovala spomienku na tohto zapáleného divadelného nadšenca. Uskutočnila sa vo foyer Národného domu pred večerným predstavením druhého dňa SŽ. Pri tejto príležitosti početní návštevníci spomienky mali možnosť pozrieť si expozíciu fotografií Filipa Lašuta i ďalšie dokumentárne materiály, reflektujúce všestranné aktivity Stanislava Chrena. Hovoril o nich vo svojom príležitostnom prejave aj predseda ÚR ZDOS Dr. Marián Mikola. Úryvky z veršov Miša A. Kováča venované zosnulému recitovala Viera Peťková. Na druhý deň skupina ochotníkov s členmi ÚR ZDOS položila veniec na jeho hrob. S uspokojením zaznamenala, že pred ňou navštívili Národný cintorín v Martine a miesto posledného odpočinku S. Chrena členovia divadelného súboru z Kanianky, ako aj ďalší ochotníci.

■ ■ ■

Ústredná rada ZDOS umožnila dvom desiatkam ochotníkov z celého Slovenska zúčastniť sa na Scénickej žatve. Boli to členovia ochotníckych súborov organizovaných v ZDOS. Zastúpené boli všetky generáčne vrstvy členskej základne ZDOS. Najpočetnejšiu skupinu predstavovali herci. Boli medzi nimi významní predstavitelia súčasného ochotníckeho herectva na Slovensku, napr. Daniela Balejová (DS Stupné), Irena Hancová (DS Timače), Jozef Gavlák (DS Hviezdoslav Spišská Nová Ves), Ján Sabolčík (DS Trebišov), Ladislav Vagaday (DS Jána Chalupku Brezno) a viacerí ďalší. Pracovné povinnosti nedovoľovali Jožkovi Novákovi z Plechotíc prísť na celú žatvu, nuž pobudol v Martine medzi ochotníkmi len počas víkendu.

ZDOS organizačne zabezpečoval na SŽ aj pobyt Divadla VHV – scéna v Báčskom Petrovci zo Zväzovej republiky Juhoslávia. Súbor našich krajanov z Vojvodiny vystúpil na SŽ posledný večer a uzatváral peletón žatevných predstavení.

■ ■ ■

Počas Scénickej žatvy bol vo vestibule Štúdia Divadla SNP inštalovaný ambulantný stánok, v ktorom si mohli záujemcovia kúpiť divadelné hry a teatrologickú literatúru, ktorú vydáva ÚR ZDOS. Tieto jej edičné aktivity pre ochotníkov sú už niekoľko rokov na Slovensku ojedinelé. V dnešných časoch sa nechce ani veriť, že pred vyše polstoročím vychádzalo u nás značné kvantum divadelnej literatúry pre ochotníkov. Príčinní sa o to cirkevné vydavateľstvá *Tranoscius* a *Spolok sv. Vojtecha*, *Matica slovenská* (niekoľko edícií súčasne), ďalšie kultúrne spolky a inštitúcie, desiatky súkromných i zopár štátnych vydavateľstiev. Doteraz v edícii *Divadelná knižnica ZDOS* vyšlo 36 titulov! Prevalu tvoria divadelné hry slovenských klasikov i starších dramatikov. Sporadicky vychádzajú však aj práce súčasných autorov, zastúpené je nielen činoherné, ale aj detské a bábkové divadlo, nechýba ani literatúra memoárového, metodického či monografického charakteru.

M. M.

V Martine sa objavil, na prvý pohľad nečakane, vzácny jednotlivец. Latinský názov sa vzťahuje na spevového vtáka z čeľade drozdovitých, ktorý sa vyskytuje len ojedinele v Stredomorí, sídli predovšetkým v Ázii a keďže je veľmi plachý, hniezdi iba v skalných výšiniach. Nie som ornitológ a tak som sa s pomenovaním Skalník modrý stretol po prvý raz pri žartovaní českého výtvarníka o pôvode svojho mena.

O aktivitách, ktorým sa naplno venuje už takmer štvrtstoročie, však viem približne rovnaký čas. Viazu sa aj na pozoruhodnú divadelnú činnosť v predchádzajúcich desaťročiach, čo sa diala tak v profesionálnom, ako i neoficiálnom, alternatívnom prostredí, zaplnenom nadšencami s obrovským oduševnením. Preto nie je náhoda, že s obrazmi, kolážami a grafikami na výstave **Josku Skalníka** sa mohli stretnúť návštevníci Turčianskej galérie v Martine i Scénickej žatvy a s ním osobne i počas vernisáže. Veď myšlienka uskutočniť ju vznikla už pred dvoma rokmi. Práve na pôde tamojšieho divadla, po jednej z inscenácií Romana Poláka, sa zásluhou kunsthistoričky Jarky Kováčovej začali úvahy o tom, kedy by bolo reálne ju inštalovať na Slovensku, kde dosiaľ ešte jeho diela oficiálne vystavené neboli. Tak sa konečne tvorba tohoto výtvarníka po prezentácii v európskych krajinách, ale i USA, Mexiku, Japonsku, Indonézii, Malajzii, Thajsku, Juhoafrickej republike a Zimbabwe dostala i k nám.